

Arkisto

YKSITYINEN LENTOLEHTISTEN KOKOELMA

Teini-iässäni, 1970-luvun lopulla, tutuksi tulleen koulumatkani varrella sijaitsi vanhojen tavaroiden kauppa, jonka ikkunassa oli tarjolla toisen maailmansodan päivien ajoilta Neuvostoliiton propagandalehtinen. Lehtisen viesti tuntui hyvin vieraalta, oudolta, erilaiselta ja mielenkiintoiselta. Koulupäivän aikana ajattelin paljon sanomaa, jonka tämän lehden nimetön luoja oli halunnut välittää. Näyttikö Neuvostoliiton propaganda tältä toisen maailmansodan aikana? Löytyikö ihmisiä, jotka uskoivat tähän? Tiesivätkö ne, joiden nimet lehtisissä mainittiin, kuinka heidän poliittisia näkemyksiään kuvattiin lehtisessä? Tämä yhdistettynä kiinnostukseeni historiaan, ns. totuuden etsimiseen ja kysymyksiin menneisyyteen liittyvistä totuusväittämistä sai minut laskemaan pennejä koulupäivän aikana ja miettimään, pitäisikö minun hankkia uusi harrastus. Oppilaiden harrastuksiin tuohon aikaan kuuluivat usein erilaisten keskenään vaihdettavien korttien keräily esim. urheilijoista. Tämä oli kuitenkin jotain aivan muuta! Vuosien kuluessa propagandalehtisten kokoelmani alkoi aina koulupojan varojen riittäessä kasvaa.

Tuolloin Eurooppa koki suhteellisen rauhallisen ajanjakson: sosiaalinen media ja aggressiivisempi sotapropaganda, joka nyt on läsnä, puuttui 1980-luvun vaihteessa. Nämä lehtiset olivat esimerkki siitä, kuinka tiedonvälitystä harrastettiin aiempina aikoina niin, ettei lukija voinut olla varma kirjoittajasta, kuvien aitoudesta tai sisällön luotettavuudesta. Nykyään sosiaalisen median kautta levitetystä tiedosta on paljon samanlaisia piirteitä kuin 1940-luvun propagandalehtisissä. Internetin sijaan näitä lehtisiä levitettiin yleisimmin tiputtamalla ne lentokoneella taistelulinjan toisen puolen väestölle ja sotilaille.

Keräysharrastukseni kuluessa kävi ilmi, että muiden keräilijöiden keski-ikä oli melko korkea. Usein keräilijät olivat sodan veteraaneja, jotka olivat itse taistelleet rintamalla ja alkaneet kerätä lehtisiä jo siellä. 1980-luvulla oli myös perustettu ainakin yksi kansainvälinen lentolehtisten kerääjäyhdistys. Yhdistys julkaisi lehteä, jossa oli mielenkiintoisia artikkeleita propagandasta, ja yhdistys järjesti esimerkiksi huutokauppoja, joissa lehtisiä myytiin. Jotkut keräilijät myös testamenttasivat esimerkiksi museoille omia kokoelmiaan. Myös erilaisissa arkistoissa on viranomaisen tai muun arkistonmuodostajan keräämiä kokoelmia. Virallisista arkistoista on saatavissa tietoa esimerkiksi lentolehtisten tarkemmasta alkuperästä ja löytöpaikoista.

Erityisen mielenkiintoista lentolehtisissä on propagandistinen tieto. On myös osoitettu, että keräilyharrastajien kysynnän aiheuttama hinnannousu ja muu tähän liittyvä kaupallinen toiminta voi johtaa siihen, että joku epärehellinen henkilö yrittää myydä esimerkiksi värikopiokoneilla valmistettuja väärennettyjä lehtisiä. Lehtisiä keräillessä oli siis tärkeää käydä paperi läpi huolellisesti ja esittää lähdekritiikkiä. Oliko uskottavaa, että sekä lehtinen että sen levittämä viesti olivat todellakin peräisin toisen maailmansodan ajoilta vai oliko lehtinen väärennös yhdessä tai useammassa mielessä? Minkä näkökulman lähteesi antaa aikakaudestaan, näkemyksistä ja niiden levinneisyydestä eri tahojen keskuudessa?

Åke Söderlund

Lähteet: Lentolehtisiä vuosilta 1939–1945, Åke Sördelundin yksityiskokoelma ja Ahvenanmaan maakunnanarkisto.

TILL FINSKA ARMÉNS SOLDATER!

Det hitlerska Tyskland och dess finska representanter, Rytt, Rangell och Mannenheim, har mot vår vilja drivit oss ut i ett blodigt krig för främmande intressen. Vi ha tvingats att angräpa Sovjetunionen, som på intet sätt är hientligt sinnad mot finska folket.

Sovjetunionen sände spannmål till Finland då vi ledo brist på bröd.

Men vad har det hitlerska Tyskland gjort Finland? Det har till Finland skickat flera armédivisioner, som leva på finska folkets bekostnad och som drivit oss till krig.

För deras skull måste vi knappa in på våra redan förut små matransoner. Våra hustrur och barn svältar.

Vi äro berövade alla demokratiska rättigheter.

Vi svensktalande soldater från Nylands län rikta följande vädjan till befolkningen och soldaterna i Finland:

Sluta kriget! Sammanslut er för kamp mot hitlerismen!

Det hitlerska Tyskland är vår fiende och inte Sovjetunionen.

Gå över på Röda Arméns sidor!

Oss har Röda Armén mottagit väl och den kommer också att mottaga er väl.

Ned med hitlerismen! Bort med de tyska trupperna från Finland!

De svensktalande soldaterna från 13:e infanteriregementet, 15:e kustbevakningskompaniet och kustartilleriregemente 4:

Gottberg Paul, Boman Karl, Erik Byman, Andström Anton, Birger Westerholm, Birger Sundström, Jari Hagelberg, Adolf Lindholm, Andström Johannes, Hago Rehn, Albin Törnqvist, Lindström Holger, Blomqvist Paul, Pihl Albin Karl, Ernst Pihl.

SUOMEN ARMEIJAN SOTILAILLE!

Hitlerin Saksa ja sen suomalaiset edustajat Rytt, Rangell ja Mannenheim ovat syönsä meidän vastoin tahtoamme veriseen sotaan vieraiden etujen puolesta. Meidät on pakotettu hyökkäämään Neuvostoliiton kimppuun, joka ei ole millään tavoin vihainen Suomea kansaa kohtaan.

Neuvostoliitto lähetti Suomelle viljaa, kun me kärsimme leivän puutteita.

Mutta mitä on Hitlerin Saksa antanut Suomelle? Se on lähettänyt useita armeijadiivisioonia, jotka elävät ilmaisesti Suomen kansan kustannuksella ja jotka ovat ajaneet meidät sotaan.

Heidän vuokseen on meidän vähennettävä ennestäänkin pieniä ruoka-anoksiamme. Vainomme ja lapsemme näkevät nälkää.

Meitä on ristetty kaikki demokratistit oikeudet.

Me Uudenmaan läänin ruotsalaiset sotilaat lähettämme seuraavan vetoomuksen Suomea väestölle ja armeijalle:

Lopetakaan sota! Yhtykää taisteleviin hitleriläisyyttä vastaan.

Hitlerin Saksa on vihollisemme eikä Neuvostoliitto.

Siirtykää Puna-Armeijan puolelle!

Meidät on Puna-Armeija ottanut vastaan hyvin, ja se ottaa teidätkin hyvin vastaan.

Alas hitleriläisyys! Pois saksalaiset joukot Suomesta!

13:nen jalkaväkirykmentti, 15:nen rannikkovartiokomppanian ja 4:n rannikkotykistörykmentin ruotsalapuoliset sotilaat:

Millaisiin viestein ja mielikuvien suomalaisiin jatkosodan aikana vaikutettiin?

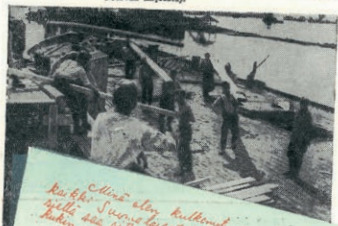
Tutustu muihin propagandalehtiin sivuillamme!

Sotavangit rauhan töissä

JOKAINEN SOTAVANKI SAA TEHDÄ SELLAISTA TYÖTÄ, MIHIN ON TOTTUNUT

"Minä olen kulkenut ja yleensä kaikki suomalaiset rakennustyömailla. Siellä saa tehdä sitä, mihin ammatin on perehtynyt Suomessa."

(JR. 10, 1 pataljoonan, 3 kompp. sotien, Vaikka Drottan kirjelmä).

Edellä olen kulkenut ja yleensä kaikki suomalaiset rakennustyömailla. Siellä saa tehdä sitä, mihin ammatin on perehtynyt Suomessa.

Päivämme kuluu täällä työn tohussa."

(JR. 35, III pataljoonan, II komppanian sotamies Solho Mänteen kirjelmä).

Kalastustakaan ei ole unohtettu

He lasivat verkkonsa vesille + Tupakan maistuu vesillä palottua

Kalastusprikaadi on suomalaisten miehittämä 100 prosenttisesti."

(Mäntö Järvelin kirjelmä).

"Ruokakin on ollut hyvä. Leipää saamme 600-1000 g päivässä riippuen työstä. Sokeria 60 g ja voita tai muita ravintorasvoja 62 g. Koime kertaa päivässä saamme keittoruokaa."

(JR. 22, 6 komppanian sotamies Aarre Vahalaan kirjelmä).

Iltaisin taas kyllä pelasimme shakkia, tammaa, tuemme lehtiä ja kirjoja ajin kukaan."

Iltaisin taas kyllä pelasimme shakkia, tammaa, tuemme lehtiä ja kirjoja ajin kukaan."

(JR. 10, I pataljoonan, 3 komppanian sotamies Martti Leinosen kirjelmä).

